

დევნილობაში მყოფი საქართველოს პირველი პრეზიდენტის მიმართულები აფხაზეთის მოსახლეობისადმი

მოსიაშვილი ალექსანდრე

იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის

სახელმწიფო უნივერსიტეტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/tuw.2024.37.01.11>

აბსტრაქტი. 1991-1992 წლების დეკემბერ-იანვარში თბილისში განვითარებული ტრაგიკული მოვლენების შედეგად საქართველოს რესპუბლიკის კანონიერად არჩეული პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია იქცა დევნილად საკუთარი სამშობლოდან. მას ამის მიუხედავად არ შეუწყვეტია ზრუნვა საკუთარი ქვეყნის საკეთილდღეოდ. ქართული პრესის ფურცლებზე შემონახულია მის მიერ გაკეთებული მიმართულები აფხაზეთის მოსახლეობისადმი, რომლებსაც ის ახორციელებდა აფხაზეთში მოსალოდნელი ან უკვე მიმდინარე სისხლისმღვრელი დაპირისპირების ფონზე. ამჟამად, როდესაც აღნიშნული მოვლენებიდან გასულია სამ ათეულ წელზე მეტი, უფრო მეტი და რაც მთავარია მართებული დასკვნების გამოტანის საშუალება გვეძლევა. საკითხი თავისთავად არ კარგავს აქტუალობას, რადგან დღესაც რელევანტურია ქვეყნის პოლიტიკური ორიენტაციის საკითხის სწორად განსაზღვრა და რუსულ-იმპერიული ძალების მიერ საქართველოს საშინაო საქმეებში უხეში ჩარევა მათ მიერვე გამოგზავნილი რენეგატი ემისიების პირადი ინტერესებითა და აქტიური ხელშეწყობით მრავალგზის დაზარალებული საქართველოს ამჟამინდელი მდგომარეობის გათვალისწინებით, როცა დარღვეულია ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობა, საკუთარი მიწა-წყლიდან დევნილია ასიათასობით მოქალაქე და დღემდე ვიმკით იმ შედეგებს, რომლებიც ხალხის მიერ დემოკრატიულად არჩეული ეროვნული ხელისუფლების ძალისმიერი მეთოდებით დამხობას მოჰყვა. არსებული ბეჭდური მასალების მოძიება, ანალიზი და მსჯელობა გვაძლევს იმის საშუალებას, რომ დავასკვნათ: ზვიად გამსახურდიას ცდა არ დაუკლია აფხაზეთში სისხლისმღვრელი დაპირისპირების თავიდან ასაცილებლად. გაჩაღებული ომის პირობებშიც მისი მცდელობა – შეეჩერებინა სისხლისღვრა, მოეგვარებინა საკითხი დიპლომატიური მეთოდებით, ერთგვარად იმედის მომცემად გამოიყურებოდა, მაგრამ ედუარდ შევარდნაძის მუხანათურმა პოზიციამ ჩაშალა პრაქტიკულად წარმატებით დაწყებული მოლაპარაკების პროცესი. უფრო მეტიც, დღეს უკვე მისივე ხელისუფლების მაღალჩინოსნები თავიანთ ინტერვიუებში ამხელენ ე. შევარდნაძეს, როგორც ავანტიურისტს და ომის გამჩაღებელს, რომელმაც მოახდინა ხელისუფლების უზურპაცია და ვერ შეძლო მისი მართვა კანონიერი ხელისუფლების მხარდამჭერთა საპროტესტო მუხტის იმ ფონზე, რომელიც აფხაზეთის ტერიტორიაზე მკაფიოდ შეინიშნებოდა და ხელისუფლებაში საკუთარი პოზიციების განსამტკიცებლად მიიღო ქვეყნისთვის საზიანო გადაწყვეტილება, რომელიც ამავდროულად თანხვედრაში მოდიოდა კრემლის ინტერესებთან და რომლის ხელშეწყობიც იყო აფხაზეთის სეპარატისტული მთავრობა. ამდენად, დღეს უკვე დადასტურებულად შეგვიძლია 1992-1993 წლებში საქართველოში და კერძოდ, აფხაზეთის ტერიტორიაზე განვითარებულ მოვლენებში მართალ-მტყუანის გარჩევა, რაც დახმარებას გაუწევს საკითხით დაინტერესებულ პირებს და ფართე საზოგადოებას, როგორც სწორი დასკვნების გამოტანაში, ასევე ზოგიერთი მოვლენის შეფასება-გადაფასების საქმეშიც.

საკვანძო სიტყვები: აფხაზეთი, კონსტიტუცია, ეთნოკონფლიქტი, ხუნტა, პრეზიდენტი, მოლაპარაკება.

1991-1992 წლების დეკემბერ-იანვარში თბილისში განვითარებული ტრაგიკული მოვლენების შემდეგ საქართველოს პირველი პრეზიდენტი იქცა დევნილად საკუთარი სამშობლოდან. როგორც ცნობილია, მან დევნილობის პერიოდის დიდი ნაწილი ჩეჩნეთის დედაქალაქ გროზნოში გაატარა. ზვიად გამსახურდიას საქართველოს რესპუბლიკის იძულებით დატოვების მიუხედავად არ შეუწყვეტია პოლიტიკური საქმიანობა. ის, როგორც კანონიერი პრეზიდენტი აწარმოებდა და გამოსცემდა სხვადასხვა სახის ოფიციალურ დოკუმენტაციას. მათ შორის გვხვდება მეტად საგულისხმო მიმართულებიც. როგორც ირკვევა, მიმართვები არ არის მხოლოდ ზოგადი ხასიათის, ან/და მხოლოდ საქართველოს მოსახლეობისადმი მომზადებული. ისინი თავისი შინაარსით მიმართულია საქართველოს რესპუბლიკის სხვადასხვა რეგიონებში მცხოვრები ეთნიკურად ქართული და არაქართული მოსახლეობებისადმი და სხვა. აღნიშნული დოკუმენტების მოძიება, მათი ანალიზი და ლოგიკური მსჯელობა იძლევა იმის საშუალებას, რომ შევაფასოთ ან გადავაფასოთ მომხდარი ტრაგიკული მოვლენები და სწორი დასკვნები გამოვიტანოთ. ასეთი საკითხების დამუშავება და გამოქვეყნება ხელს შეუწყობს, როგორც მე-20 საუკუნის 90-იანი წლების მოვლენების კვლევით დაინტერესებული პირების სათანადოდ ინფორმირებას, ასევე დაეხმარება ფართე საზოგადოებას აღნიშნულ პერიოდში განვითარებული პროცესების რეალურად აღქმაში.

პრესის ფურცლები ინახავს პრეზიდენტ ზ. გამსახურდიას 1992 წლის 14 მაისს გაკეთებულ მიმართვას აფხაზეთის მოსახლეობისადმი. მიმართვა შემდეგი სიტყვებით იწყება:

„ძვირფასო თანამემამულენო!

ძმანო და დანო!

მოგმართავთ როგორც ქართველებს, ისე აფხაზებს, ვინაიდან საფრთხეშია ჩვენი საუკუნოვანი ძმობა. იმპერიულმა ნეოკომუნისტურმა ხუნტამ ყველაფერი იღონა იმისათვის, რომ აფხაზეთში კვლავ გაღვივდეს ეთნოკონფლიქტი. მან მოსკოვის დავალებით „გააუქმა“ საქართველოს მოქმედი კონსტიტუცია, რომელშიც ჩაწერილია აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა, როგორც საქართველოს შემადგენელი ნაწილი, რამაც საბაზი მისცა აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოს გაემლიერებინა სეპარატისტული კურსი და ქართული ეროვნების კადრების დისკრიმინაცია, ვინაიდან მისი აზრით, საქართველოს ახალი კონსტიტუცია აღარ არსებობს, ძველში კი საერთოდ არ არის ნახსენები აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა. მის მიერ ანტიკონსტიტუციური აქტების მიღება უპასუხისმგებლო მოქმედებაა, რამაც შეიძლება ეთნოკონფლიქტამდე მიგვიყვანოს, რაც აწყობს როგორც თბილისის ხუნტას, ასევე მოსკოვის იმპერიას...“ („აღდგომა“, 1992: #3).

ამრიგად, მივყვით თანმიმდევრულად წარმოდგენილი მიმართვის პირველ ნაწილს: დევნილობაში მყოფი პრეზიდენტი, როგორც ვხედავთ მიმართვას ახორციელებს ქართველების და ამავე დროს აფხაზების მიმართ. ის ჯეროვნად აფასებს საქართველოს მოქმედი კონსტიტუციის გაუქმების საფუძველზე მოსალოდნელ ნეგატიურ შედეგებს, საუბრობს უკვე გაძლიერებულ სეპარატიზმზე და მიღებული უკანონო გადაწყვეტილების პირველ უარყოფით გამოცხადებაზე. აქვე იგრძნობა მოვლენების შემდგომი განვითარების განჭვრეტა, რომ ასეთი ნაბიჯები ეთნოკონფლიქტამდე მიგვიყვანს და რომ ეს ყველაფერი აწყობს, როგორც საქართველოს უკანონო, არალეგიტიმურ მმართველებს, ასევე რუსეთის იმპერიულ ხელისუფლებას. პრეზიდენტი მიმოიხილავს და აანალიზებს აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში შექმნილ სიტუაციას. საუბრობს ე. წ. სამხედრო საბჭოს

მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებაზე – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის 1921 წლის 21 თებერვლის კონსტიტუციის მიღებასთან დაკავშირებით (შველიძე, 2021); და შესაბამისად, მისგან მოსალოდნელ შედეგებზე.

რამდენად რეალურად აფასებდა პირველი პრეზიდენტი აფხაზეთის ირგვლივ არსებულ სიტუაციას, ამას ქვემოთაც მივაქცევთ ყურადღებას. მანამდე კი დავაკვირდეთ მიმართვის მეორე, მოწოდებით ნაწილს: „...ამიტომ მოგიწოდებთ არ წამოეგოთ პროვოკაციას, არ აჰყვეთ ვნებათაღელვას, მხოლოდ მშვიდობიანი, პოლიტიკური მეთოდებით იბრძოლეთ სამართლიანობის აღდგენისათვის. პროვოკატორებს სურთ იარაღის ძალით გადაჭრა ამ პრობლემისა, რაც ყოვლად დაუშვებელია. მოგიწოდებთ მშვიდობისაკენ, მე მოვუწოდებ აფხაზ მოსახლეობას იმოქმედოს პარლამენტზე, რათა მან შეწყვიტოს ანტიქართული პოლიტიკა, წინააღმდეგ შემთხვევაში აფხაზეთში გარდუვალი იქნება სისხლისღვრა.

კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების ერთადერთი გზაა საქართველოში კანონიერი ხელისუფლების, პარლამენტისა და კონსტიტუციის აღდგენა, რის შედეგადაც ყველაფერი თავის ადგილას დადგება“ („აღდგომა“, 1992: #3). როგორც ირკვევა ზ. გამსახურდია არ იმყოფება საინფორმაციო ვაკუუმში. ის ფლობს სათანადო ინფორმაციას და აფასებს სიტუაციას. შესაბამისად, ის რეაგირებს როგორც მომხდარ, ასევე მოსალოდნელ ნეგატიურ მოვლენებზე და ამიტომ მოუწოდებს აფხაზეთში მცხოვრებ ორივე მხარეს, როგორც ქართველებს ასევე აფხაზებს კეთილგონიერების გამოჩენისკენ და მშვიდობიანი გზებით სიტუაციის გაჯანსაღებისკენ. საინტერესოა, რომ ის ამ მიმართვით, რომელიც 14 მაისით თარიღდება, ამჟღავნებს შექმნილი სიტუაციიდან მოსალოდნელი შედეგების აბსოლუტური სიზუსტით განჭვრეტას.

მომდევნო მიმართვა შემდეგი შინაარსისაა“

„მიმართვა აფხაზეთის მოსახლეობისადმი

ძვირფასო თანამემამულენო! იმპერიის მიერ ინსპირირებულმა პუტჩმა და გადატრიალებამ საქართველო უფსკრულის პირას მიიყვანეს. შევარდნაძის ნეოსტალინისტური მაფიოზური ხუნტა ყოველნაირად ცდილობს ეროვნული და კუთხური შუღლის გაღვივებას, სისხლისღვრისა და დესტაბილიზაციის პროვოცირებას აფხაზეთში და მთელს საქართველოში. მხედრიონის კრიმინალური ბანდები აწიოკებენ და არბევენ მთელს საქართველოს, მაგრამ განსაკუთრებული ცინიზმითა და სისასტიკით მოქმედებენ დასავლეთ საქართველოში. აფხაზეთში მათი მიზანია კანონიერი ხელისუფლების მომხრეთა განადგურება, აფხაზთა და ქართველთა შორის კონფლიქტის პროვოცირება, რაც არასგზით არ უნდა დავუშვათ. ამისთვის აუცილებელია აფხაზეთის მთელი მოსახლეობის მობილიზება დამნაშავე ბანდებთან ბრძოლაში, მათი განიარაღება და სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა. მტრის მიზანია „მცოცავი“ გადატრიალების მოწყობა და ძალაუფლების ხელში ჩაგდება, რათა აფხაზეთში იგივე დატრიალდეს, რაც საქართველოს სხვა რეგიონებში. აუცილებლად უნდა მოხდეს აფხაზი და ქართველი მოსახლეობის კონსოლიდაცია და დარაზმვა დამნაშავეობასთან ბრძოლაში, მილიციის ჯანსაღი ნაწილი მხარში უნდა ამოუდგეს მოსახლეობას. აფხაზეთის უზენაესმა საბჭომ არ უნდა გააღვიოს ეროვნული შუღლი, პირიქით, ხელი უნდა შეუწყოს საბოლოო ეროვნულ შერიგებას და საზოგადოების კონსოლიდაციას. წინააღმდეგ შემთხვევაში იგი განწირულია. უნდა დაჩქარდეს პოლიტიკური დიალოგი უზენაეს საბჭოსთან, აფხაზ ინტელიგენციასთან, უნდა დაიგმოს მონონაციონალური პრინციპი, რაც დიდ უბედურებას მოუტანს უწინარეს ყოვლისა აფხაზ მოსახლეობას! აფხაზთა და ქართველთა ერთიანობა იქნება გარანტი აფხაზეთში პოლიტიკური სტაბილიზაციისა და მშვიდობისა“ („აღდგომა“,

1992: #12). აღნიშნული მიმართვა დევნილობაში მყოფ ლეგიტიმურ პრეზიდენტს 12 ივლისით აქვს დათარიღებული, ანუ დაახლოებით ერთი თვით ადრე საომარი მოქმედებების დაწყებიდან და აქაც აბსოლუტური სიზუსტით მიაწინებს მოსალოდნელ სცენარზე. ამავე დროს იგი კვლავ გამოდის მოწოდებით აფხაზეთის მოსახლეობისადმი, რომ დროულად გაერკვნენ შექმნილ სიტუაციაში და არ დაუშვან მოვლენების შემდგომი ესკალაცია. მიმართვის ავტორი ბრალს სდებს საქართველოში მოქმედ არალეგიტიმურ ხელისუფლებას რეგიონში ვითარების ხელოვნურად დამაბვასა და კონფლიქტის პროვოცირების მცდელობაში. მას მიაჩნია, რომ ამ ყველაფრის უკან დგანან რუსეთის იმპერიული ძალები, რომლებმაც პუტჩის გზით მოახდინეს სახელმწიფო გადატრიალება საქართველოში და გზა გაუხსნეს ეროვნული და კუთხური შუღლის გაღვივებას, კონფლიქტების და დესტაბილიზაციის განვითარებას ქვეყანაში და „მხედრიონის“ კრიმინალური ბანდების თარეშს განსაკუთრებით დასავლეთ საქართველოს ტერიტორიაზე. რომელთა მიზანსაც პრეზიდენტის აზრით წარმოადგენდა კანონიერი ხელისუფლების მომხრეთა განადგურება. ამიტომ, ის მოუწოდებს მოსახლეობას დარაზმვისკენ და ყოველგვარი ანტიკონსტიტუციური ქმედებების აღკვეთისაკენ. იგი ასევე მოუწოდებს სამართალდამცავებს შესაბამისი რეაგირებისაკენ, აგრეთვე საუბრობს პოლიტიკური დიალოგის დაჩქარების აუცილებლობაზე და რაც მთავარია ქართველთა და აფხაზთა ერთიანობის მნიშვნელობაზე. ეს ყველაფერი მიაწინებს იმაზე, რომ ზ. გამსახურდია კვლავაც თავს მიიჩნევს ხალხის მიერ კანონიერად არჩეულ პრეზიდენტად, რომელსაც არ დაუკარგავს ლეგიტიმაცია, არ ეთიშება საქართველოში მიმდინარე პროცესებს და უფრო მეტიც, ცდილობს ამხილოს ყველა ის ძალა, რომელიც დაინტერესებულია მოვლენების ქვეყნის საზიანოდ განვითარებით. ის, როგორც ჩანს შესანიშნავად ფლობს სიტუაციას და ინტენსიურ რეჟიმში მუშაობს შექმნილი მდგომარეობიდან გამოსავლის მოსაძებნად. შემდეგი მიმართვა კი, რომელიც უნდა წარმოვადგინოთ 1992 წლის 19 აგვისტოთი თარიღდება, რაც ნიშნავს იმას, რომ აფხაზეთის ტერიტორიაზე უკვე დაწყებულია საომარი მოქმედებები. ამ შემთხვევაში პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია ედუარდ შევარდნაძის ნეოკომუნისტურ კრიმინალურ ხუნტად იხსენიებს და კვლავ მასვე ადანაშაულებს რუსეთის იმპერიული ძალების ინსპირაციით აფხაზეთში სისხლიანი სადამსჯელო ექსპედიციის მოწყობის გზით, აფხაზთა და ქართველთა შორის ძმათაძველელი ომის გაჩაღების მცდელობაში.

მიმართვაში ასევე ვკითხულობთ შემდეგს: „...წლების მანძილზე იმპერიული ძალები შეგნებულად ძაბავდნენ ურთიერთობას ჩვენს ხალხებს შორის, რათა მიეღწიათ ეთნიკური კონფლიქტის პროვოცირებისათვის. მაგრამ მათ ვერ მიაღწიეს მიზანს, ვინაიდან საქართველოს ეროვნული მოძრაობა ყოველთვის ხედავდა ამგვარ საფრთხეს და ყველანაირად ცდილობდა მშვიდობიანი პოლიტიკური მეთოდებით მოეგვარებინა სადავო პრობლემები. იგივე გზა აირჩია საქართველოს კანონიერმა ხელისუფლებამ 1990 წლის ოქტომბრის არჩევნების შემდეგ, როცა მრავალგზის აიცილა თავიდან ეროვნებათშორისი ურთიერთობის გამწვავება ამ ურთულეს რეგიონში...“ („ეროვნული ფრონტი“, 1992: #3).

ზ. გამსახურდია შექმნილ სიტუაციაში ადანაშაულებს აფხაზური მხარის ხელისუფალთაც: „...აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელმძღვანელობა შეცდომებს შეცდომებზე უშვებდა, ხელოვნურად ამწვავებდა ვითარებას. ბოლოს მან დაუშვა სახელისწირო შეცდომა, აღადგინა ე.წ. 1925 წლის კონსტიტუცია, რითაც ფაქტობრივად აფხაზეთი საქართველოდან გამოყოფილად გამოაცხადა. ამასთან

დაკავშირებით მე გავაკეთე განცხადება ამ აქტის ანტიკონსტიტუციურობის შესახებ და მივუთითე აფხაზეთის პარლამენტს თავისი მოქმედების უკანონობაზე, ვინაიდან ამგვარ გადაწყვეტილებას, რომელიც პარლამენტმა მიიღო, ქვოტირების ანუ კვალიფიციური უმრავლესობის გარეშე, არ ჰქონდა არავითარი იურიდიული საფუძველი. საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუცია არის იმის გარანტი, რომ მსგავსი გადაწყვეტილებები მხოლოდ ქალაქში დარჩება და ვერ მოუტანს რეალურ ზიანს საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას...” („ეროვნული ფრონტი“, 1992: #3).

ამავე მიმართვაში საქართველოს რესპუბლიკის ლეგიტიმური პრეზიდენტი აფხაზეთში შექმნილ სიტუაციას ადარებს შიდა ქართლის რეგიონში განვითარებულ მოვლენებს, მათ შორის ხედავს ბევრ საერთოს და მიუთითებს კონფლიქტების გაღვივების მსურველი ძალების ერთსადაიმთხვე ხელწერაზე. მიმართვის

ბოლო ნაწილში კი ვკითხულობთ: „...აფხაზეთის და სამაჩაბლოს პრობლემის მოგვარება შეიძლება მხოლოდ მშვიდობიანი პოლიტიკური დიალოგით, საერთაშორისო სამართლის ნორმებისა და საქართველოს კონსტიტუციის ამოქმედებით და არა იარაღის ჟღარუნით. მე მოვუწოდებ ქართველ და

აფხაზ ხალხებს, არ დაუშვან ძმობამკვლელი ომი, აღადგინონ თავისი საუკუნოვანი ძმობა და ერთობა, გამოუცხადონ ხუნტას საყოველთაო გაფიცვა, დაგმონ და ამხილონ ხუნტის კანონალური პოლიტიკა, რომელსაც საქართველო ეროვნული და პოლიტიკური კატასტროფისაკენ მიჰყავს და საფრთხეს უქმნის მშვიდობას და ეროვნულ თანხმობას კავკასიაში და მთელს მსოფლიოში...” („ეროვნული ფრონტი“, 1992: #3).

მორიგი მიმართვა უკვე განკუთვნილია კონკრეტულად სამურზაყანოს მოსახლეობისადმი. პრეზიდენტი მათ შექმნილი სიტუაციის ფონზე განსაკუთრებულ როლს ანიჭებთ. იგი პრაქტიკულად მათ აქებს მიმართვის დასაწყისში და შეახსენებთ, რომ ისინი ყოველთვის იდგნენ, როგორც კანონიერი ხელისუფლების გვერდით და უჭერდნენ მას მხარს, არამედ საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის დაცვაშიც იჩენდნენ სიმტკიცეს. შემდეგ კი წერია: „...მას შემდეგ, რაც კრიმინალურმა ხუნტამ აფხაზეთში გააჩაღა დამლუპველი ძმობამკვლელი ომი, სამურზაყანოს როლი კიდევ უფრო გაიზარდა. თქვენს წინაშე არჩევანი: ან მხარი უნდა დაუჭიროთ ისევ იმ კურსს, რომლის ერთგულნიც იყავით დღემდის, ან ჩაებათ დამლუპველ ეთნოკონფლიქტში. დღეს შევარდნაძის ხუნტა და სეპარატისტები ურთიერთშეთანხმებულად მოქმედებენ, ყოველნაირად ხელს უშლიან ეროვნულ შერიგებას, რათა რაც შეიძლება მეტი ქართველი გაწყდეს აფხაზეთში და რაც მთავარია, აფხაზეთი დაიკალოს ქართველებისაგან. ჩვენი კურსი კი არის ეროვნული შერიგება, ყველა სადაო საკითხის გადაწყვეტა მოლაპარაკების გზით. მოგიწოდებთ, ჩაებათ ამ პროცესში, არ აჰყვეთ ხუნტის დემაგოგიას, დაგმოთ კრიმინალები, რომელნიც ცდილობენ ინიციატივის ხელში ჩაგდებას და სისხლიანი კონფლიქტის კიდევ უფრო გამწვავებას. ჩვენ და აფხაზებს საუკუნეების მანძილზე მშვიდობიანად გვიცხოვრია ამ მიწაზე და მომავალშიც ვიცხოვრებთ. მთავარია, აფხაზეთი ჩვენმა ძალებმა გააკონტროლონ და განახორციელონ მშვიდობიანი მისია. მჭიდრო კონტაქტი იქონიეთ ზუგდიდის დაუმორჩილებლობის კომიტეტთან, სრულიად საქართველოს წინააღმდეგობის მოძრაობასთან. დავდგეთ მტკიცედ ჩვენი ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მონაპოვართა დასაცავად, ვიბრძოლოთ კანონიერი ხელისუფლების აღსადგენად, რის შედეგადაც დამარცხდება როგორც ხუნტა, ასევე სეპარატისტები. მომავალი ჩვენია“ („აღდგომა“, 1993: #3). წარმოდგენილი მიმართვა თარიღდება 1993 წლის 25 აპრილით, რაც მიაწინებს იმაზე, რომ ზ. გამსახურდია, მიუხედავად იმისა,

რომ ვერ მოხერხდა კონფლიქტის თავიდან აცილება და საომარი მდგომარეობა უმწევრეს ფაზაში იყო გადასული, არ წყვეტს მცდელობას, რათა როგორმე მიაღწიოს ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმებას და ხელი შეუწყოს მშვიდობის აღდგენას რეგიონში.

ბოლო მიმართვა, რომელიც აქ უნდა განვიხილოთ უკვე უშუალოდ აფხაზი ხალხისადმია განკუთვნილი, რომელსაც სრული სახით წარმოვადგენთ:
„მიმართვა აფხაზი ხალხისადმი
ძვირფასო თანამემამულენო!

ქართველებსა და აფხაზებს შორის საომარი მოქმედების ესკალაციით გამოწვეულმა ღრმა განგაშმა მაიძულა თქვენთვის მომემართა. თქვენ ჩემთვის უცხოელებს, ანუ სხვა სახელმწიფოს მოქალაქეებს არ წარმოადგენთ, რამეთუ ჩვენი წინაპრები უხსოვარი დროიდან ერთად ცხოვრობდნენ ამ მიწაზე. ჩვენი ფესვები და ტრადიციები ერთია, როგორც ჩვენი ისტორია.

სისხლიანი სამხედრო გადატრიალება საქართველოში, უკანონო დანაშაულებრივი რეჟიმის დამყარება – აი მთავარი მიზეზი ამ ძმათამკვლელი ომისა. სამართლიანობა მოითხოვს აღინიშნოს, რომ ამას ხელი შეუწყო ზოგიერთმა შეცდომამ აფხაზეთის ხელმძღვანელობისა, კერძოდ, უმაღლესი საბჭოსი, რომელმაც შეცვალა მოქმედი კონსტიტუცია კვალიფიციური უმრავლესობის ნებართვის გარეშე.

მაგრამ ამჟამად კამათის დრო არაა. იღვრება ჩვენი ძმებისა და დების სისხლი, რაც დიდ საშიშროებას უქმნის არა მარტო ჩვენს სამშობლოს, არამედ მთელ კავკასიას. შთამომავლობა არ გვაპატიებს, თუკი ჩვენ ჩვენი ბრძენი წინაპრების მაგალითისამებრ არ მივუსხდებით მოლაპარაკების მაგიდას და ყველა სადავო საკითხს არ გადავწყვეტთ მშვიდობიანი, პოლიტიკური გზით. ამჟამად მშვიდობიანი მოლაპარაკების პროცესს ხელს უშლის ანარქია, რომელიც სუფევს საქართველოში სისხლიანი ხუნტის ხელისუფლებაში მოსვლით. მხოლოდ კანონიერი ხელისუფლების აღდგენა საქართველოში დაუყოვნებლივ დაუსვამს წერტილს კონფლიქტს და დასაბამს დაუდებს მშვიდობიან მოლაპარაკებებს. მე მწამს, რომ ჩვენ უნდა შევთანხმდეთ სახელმწიფო მოწყობის საკითხებში. აქ მთავარია ხალხის ნება და ოფიციალური განცხადება აფხაზური ხელმძღვანელობისა იმის თაობაზე, რომ მას სურს მოლაპარაკებები აწარმოოს საქართველოს კანონიერ ხელისუფლებასთან, სწორედ ამჯერად.

ამის გარეშე საომარი კონფლიქტები შესაძლოა კატასტროფით დამთავრდეს ჩვენი ხალხებისათვის. დაე მშვიდობა ყოფილიყოს ჩვენს მიწაზე, ეზეიმოს გონიერებასა და კეთილ ნებას, აღმდგარიყოს საუკუნოვანი მეგობრობა და ერთობა ქართველებსა და აფხაზებს შორის.

საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტი

ზვიად გამსახურდია

გროზნო

4 მაისი, 1993 წელი“ („წალენჯიხის ზარები“, 1993: #5).

უნდა ითქვას, რომ ზემოთ მოტანილი მიმართვები, რომლების ავტორიც საქართველოს პირველი პრეზიდენტია წარმოადგენს მხოლოდ ნაწილს იმ მიმართვებისა და სხვა სახის დოკუმენტების, რომლებსაც მისივე ხემოწერა აქვს. მათი ნაწილი იგივე ტემატიკას ეხება და ზოგადია, ანუ მთლიანად საქართველოს მოსახლეობას ეძღვნება, ზოგ შემთხვევაში საქართველოს მოძალადე ხელისუფლების

და მისი ხელმძღვანელის ე. შევარდნაძის მიმართაა წარმოდგენილი (ხოსიტაშვილი, 2013), ზოგი საერთაშორისო ორგანიზაციებს ან განვითარებული დემოკრატიული ხელისუფლებებისადმი განკუთვნილი და ა. შ. თუმცა, ერთი სამეცნიერო ნაშრომი ვერანაირად ვერ გაწვდება ყველა მათგანს და ამისთვის, მათ შესახებ, სხვაგან გვექნება საუბარი. ყოველი შემთხვევისთვის უნდა აღინიშნოს, რომ ის პათოსი რაც იგრძნობა წარმოდგენილ მიმართებებში ცხადყოფს, რომ დევნილობაში მყოფ პრეზიდენტს საკმაოდ ოპერატიული და აბსოლუტურად სწორი ინფორმაციები აქვს საქართველოში მიმდინარე პროცესებთან დაკავშირებით, აქვს დიდი ცოდნა (მათ შორის სამართლებრივი და საერთაშორისო სამართლის ნორმების შესაბამისი), გამოცდილება მსგავსი სიტუაციის დასარეგულირებლად. ამაში მას ეხმარება ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მიმდინარეობისას თავიდან აცილებული მასშტაბური სისხლისღვრა აფხაზეთში, ასევე ეროვნული ხელისუფლების მმართველობის პირობებში აფხაზეთის სეპარატისტული ხელისუფლების მიმართ შედეგზე ორიენტირებული პოლიტიკის გატარებით და ქართველთა და აფხაზთა შორის არსებული (გამახარია, 2004) ისტორიული ურთიერთობების ღრმა ცოდნით. სამწუხაროდ, ამგვარ მცდელობებს შედეგი არ მოუტანია და უფრო მეტიც, პრეზიდენტმა ზვიად გამსახურდიამ ქვეყნისთვის უმძიმეს მომენტში შეძლო სამშობლოში დაბრუნება, რათა როგორც კანონიერი და ჭეშმარიტი მთავარსარდალი ჩასდგომოდა სათავეში მოძალებული მოწინააღმდეგის მოგერიების საქმეს და ენერგიულად შეუდგა კიდევ ამ საქმის ორგანიზებას. მაგრამ მისი ჩამოსვლიდან მესამე დღეს 1993 წლის 27 სექტემბერს ე. შევარდნაძის მორიგი მზაკვრული გარიგების შედეგად მოწინააღმდეგეს ჩაბარდა ქ. სოხუმიც და ამით პრაქტიკულად დაესვა წერტილი მის ავანტიურისტულ და მოღალატეობრივ მოქმედებებს აფხაზეთის ტერიტორიაზე. სამიოდე თვის შემდეგ გავრცელდა ცნობა ზ. გამსახურდიას გაურკვეველ ვითარებაში გარდაცვალების შესახებ. ქვეყანამ მას შემდეგ უმძიმესი წლები გამოიარა ყველა თვალსაზრისით, იყო ურთიერთბრალდებები აფხაზეთის საკითხთან დაკავშირებით და სხვა. მაგრამ ბოლო პერიოდის ზოგიერთმა ინტერვიუმ (ძირითადად სატელევიზიო) ნათელი მოჰფინა მრავალ საკითხს და მათ შორის 1992-1993 წლებში აფხაზეთში მომხდარი საომარი დაპირისპირების ირგვლივ არსებულ პერიპეტიებსაც. მაგალითად, საქართველოს რესპუბლიკის კანონიერი ხელისუფლების შეიარაღებული ძალების სარდალი ვახტანგ (ლოთი) ქობალია იხსენებს ქართულ-ჩეჩნურ-აფხაზურ მოლაპარაკებას, <https://www.youtube.com/watch?v=6giPEI57ENA> _ (ნანახია 06.12.2024 წ. 15:00 საათზე) რომელიც პირველ ეტაპზე შედეგიანად დასრულდა, ხოლო მეორე და არანაკლებ მნიშვნელოვანი ეტაპი იმავე მოლაპარაკებისა უკავშირდებოდა სხვადასხვა მხარეებს შორის შედგენილი შემთანხმებლური ხელშეკრულების გაფორმებას, რომელსაც აკლდა ე. შევარდნაძის, როგორც კონფლიქტში მონაწილე მხარის ოფიციალური წარმომადგენლის ხელმოწერა და მან თავისი უარით დოკუმენტზე ხელმოწერისა (ამავე ფაქტს ადასტურებს თავდაცვის სამინისტროს ყოფილი მაღალჩინოსანი პოლკოვნიკი მერაბ პაპასკირი) <https://www.youtube.com/watch?v=vLTlaQiuhrM> _ (ნანახია 08.12.2024 წ. 12:00 საათზე) ფაქტობრივად დაადასტურა იმ ვარაუდების, მოლოდინების და ბრალდებების მართებულობა, რომელთა შესახებაც ზ. გამსახურდია ზემოთ წარმოდგენილ ოფიციალურ მიმართებებში საუბრობდა. აფხაზეთში კონფლიქტის გაჩაღების მიზეზებზე საუბრობს ნიკო ლევიშვილი იმ დროისათვის საქართველოს პრემიერ-მინისტრის მთავარი სახელმწიფო მრჩეველი. <https://www.youtube.com/watch?v=aAm1OjVCb4M> _ (ნანახია 06.12.2024 წ. 15:20 საათზე) ამავე საკითხზე საუბრობს და

მომხდარს ადასტურებს ერთ-ერთ სატელევიზიო ინტერვიუში იუსტიციის გენერალი ვახტანგ გვარამია (იმ დროისათვის გენერალური პროკურორის პირველი მოადგილე), <https://www.youtube.com/watch?v=At3b0mjOnBI> _ (ნანახია 06.12.2024 წ. 14:20 საათზე) ის ასევე ახსენებს მამხილებელ ფაქტებს, რომელთა მიხედვითაც ნათელი ხდება, რომ ე. შევარდნაძის ინტერესში ნამდვილად არ შედიოდა დაწყებული სისხლისღვრის შეჩერება და ა. შ.

ამრიგად, ჩვენ შეგვიძლია გავაკეთოთ შემდეგი დასკვნა: ახლადმოძიებული მასალები ცხადყოფს, რომ აფხაზეთში 1992-1993 წლებში განვითარებული მოვლენები იყო კარგად დაგეგმილი და გათვლილი მოსკოვში, რომლის ასეთი სცენარით განვითარება აწყობდა საქართველოს ხელისუფლების უზურპატორ ე. შევარდნაძეს და არათუ ჰქონდა მას მცდელობა დაპირისპირების თავიდან აცილებისა, არამედ პირიქით, თვითონ იყო ორგანიზატორიც და ხელშემწყობიც მომხდარი ავანტიურის. ხოლო რაც შეეხება საქართველოდან განდევნილ პრეზიდენტ ზ. გამსახურდიას, მან ცდა არ დააკლო, რომ როგორმე აეცილებინა თავიდან სისხლისღვრა, დაწყებული დაპირისპირების პირობებშიც ყოველ ღონეს ხმარობდა (მას საპრეზიდენტო ინაუგურაციაზე დადებული ფიციც ავალდებულებდა დაეცვა ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობა) <https://www.youtube.com/watch?v=gNbXc1RC4e0> _ (ნანახია 08.12.2024წ. 11:10 საათზე) საომარი მდგომარეობის შესაჩერებლად და მშვიდობის უზრუნველსაყოფად, მაგრამ ჯერ ე. წ. სამხედრო საბჭოს ანტიეროვნული გადაწყვეტილებების საფუძველზე, ხოლო შემდეგ ე. წ. სახელმწიფო საბჭოს მიერ გადადგმული ავანტიურისტული და ყოვლად დაუშვებელი ქმედებების შედეგად მივიღეთ კვლავაც დარღვეული საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა, უამრავი მსხვერპლი, მრავალი ათასი ადამიანი იქცა დევნილად საკუთარი მიწიდან, დასრულდა ყველაფერი კატასტროფული შედეგებით, რომელსაც დღემდე იმკის სრულიად საქართველო.

ლიტერატურა:

1. გაზეთი „აღდგომა“. (1992);
2. გაზეთი „აღდგომა“. (1993);
3. გაზეთი „ეროვნული ფრონტი“. (1992);
4. გაზეთი „წალენჯიხის ზარები“. (1993);
5. გამახარია, ჯ. (2004). ზვიად გამსახურდიას პოლიტიკა აფხაზეთში (1990-1993 წწ.). თბილისი. ი/მ „ლიკა“;
6. შველიძე, დ. (2021). საქართველოს უახლესი ისტორია (1917-2012). თბილისი, 2021, „მერიდიანი“;
7. ხოსიტაშვილი, მ. (2013). საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები, ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები, ტომი III. ზვიად გამსახურდია. თბილისი: შპს „ირიდა“;
8. <https://www.youtube.com/watch?v=6giPEI57ENA> ;
9. <https://www.youtube.com/watch?v=vLTiaQjuhrM> ;
10. <https://www.youtube.com/watch?v=aAm1OjVCb4M> ;
11. <https://www.youtube.com/watch?v=At3b0mjOnBI> ;
12. <https://www.youtube.com/watch?v=gNbXc1RC4e0> .

Addresses of the First President of Georgia in Exile to the Population of Abkhazia

Mosiashvili Alexander

Iakob Gogebashvili Telavi State University

Abstract

As a result of the tragic events that took place in Tbilisi in December-January of 1991-1992, the legitimately elected president of the Republic of Georgia, Zviad Gamsakhurdia, became a displaced person from his own homeland. Despite this, he did not cease his efforts for the well-being of his country. The Georgian press contains records of his addresses to the population of Abkhazia, which he made against the backdrop of the anticipated or already ongoing bloody conflict in Abkhazia. Currently, when more than three decades have passed since these events, we are provided with the opportunity to draw more and, most importantly, more accurate conclusions. The issue itself remains relevant, as it is still pertinent today to properly define the political orientation of the country and address the gross interference of Russian imperial forces in Georgia's internal affairs, driven by the personal interests and active support of renegade emissaries they sent. Considering the current state of Georgia, which has been repeatedly harmed by these actions, the country's territorial integrity has been violated, hundreds of thousands of citizens have been displaced from their lands, and we continue to bear the consequences of the violent overthrow of the democratically elected national government. The search, analysis, and discussion of existing printed materials provide us with the opportunity to conclude that Zviad Gamsakhurdia did not spare any effort in trying to prevent a bloody confrontation in Abkhazia. Even in the conditions of the war, his attempt to stop the bloodshed and resolve the issue through diplomatic means seemed somewhat hopeful. However, Eduard Shevardnadze's treacherous position effectively sabotaged the negotiations process that had started successfully. Moreover, today, high-ranking officials of his own government reveal in their interviews that E. Shevardnadze was an adventurer and the instigator of the war, who usurped power and failed to govern due to the protest movement from supporters of the legitimate government, which was clearly evident even in the territory of Abkhazia. To consolidate his positions in power, he made a decision harmful to the country, which simultaneously aligned with the Kremlin's interests and was supported by the separatist government of Abkhazia. Therefore, today we can conclusively distinguish between right and wrong in the events that unfolded in Georgia, specifically in the territory of Abkhazia, in 1992-1993. This will help those interested in the issue and the broader public, both in drawing correct conclusions and in the process of evaluating and re-evaluating certain events.

Keywords: *Abkhazia, Constitution, Ethnic Conflict, Junta, President, Negotiation.*